

10038

Unge asylsøkeres tilgang på organiserte fritidsaktiviteter

Young asylum seekers access to organized leisure activities

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid

Mai 2020

Innholdsfortegnelse

Abstract	3
Sammendrag	4
Innledning.....	5
Kort innføring i tema	5
Begrunnelse for tema.....	5
Relevans for sosialt arbeid	6
Begrepsforklaringer.....	6
Asylsøkere og unge asylsøkere.....	6
Fattigdom	7
Fritid og fritidsaktiviteter.....	7
Utenforskap.....	7
Ulike mottakstyper	8
Presentasjon av problemstilling	8
Oppgavens oppbygging	8
Metode.....	9
Litteraturstudie som metode	9
Forskningens relevans	9
Søkeprosess.....	10
Avgrensninger.....	11
Litteratur.....	11
Å bo på asylmottak som utgangspunkt for deltakelse i fritidsaktiviteter	11
Tilgang på transport	13
Økonomi og unge asylsøkeres deltakelse i fritidsaktiviteter	14
Unge asylsøkeres psykiske helse og deltakelse.....	16
Deltakelse i fysisk aktivitet	18
Teori.....	19
Sosial kapital.....	19
Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell.....	20
Diskusjon - muligheter og utfordringer for deltakelsen i fritidsaktiviteter	21
Forhold ved asylmottaket	21
Betydning av nærmiljøet og transporttilbud.....	22
Økonomiske forhold.....	22
Psykiske helse og oppholdsstatus spiller rolle	23

Idrettsaktiviteter og inkludering	24
Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og sosial kapital	24
Tilgangen til fritidsaktiviteter sett i et større perspektiv	25
Konklusjon	27
Litteraturliste	28

Abstract

According to Norwegian law and the convention on the rights of the child, children in Norway have the right to participate in leisure activities. Nevertheless, vulnerable groups such as young asylum seekers can get excluded and do not get to participate at the same rate as other children. In this thesis, I want to investigate which circumstances that promote and inhibit participation in organized leisure activities for young asylum seekers by using literature studies as a method. I will use theories about social capital and Bronfenbrenner's ecological system theory to give more insight into this theme. Many different circumstances affect young asylum seekers access to organized leisure activities. My results show that resources in the local community, good cooperation with leisure activities outside of the reception centres, organized carpools, and economic measures, can promote participation. On the contrary to this, lack of cooperation and organized transport services, low income, bad conditions in the reception centres, will inhibit the participation. Other circumstances that may affect participation are the asylum seekers residency status and their mental health. The access to leisure activities will also vary from reception center to reception center depending on how they distribute budget and where they are located. In addition to this it is shown that sports activities can have excluding factors, but at the same time can create stronger bonds between the asylum seekers and the rest of the participants. Participation in organized leisure activities will better young asylum seekers mental health, make room for integration, identity development, and increase their social capital.

Sammendrag

Ifølge norsk lov og barnekonvensjonen skal alle barn i Norge ha rett til å delta i fritidsaktiviteter, men likevel kan sårbare grupper som unge asylsøkere havne utenfor og ikke få delta på lik linje med andre barn. I denne oppgaven vil jeg undersøke hvilke forhold som fremmer og hemmer deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter for unge asylsøkere ved bruk av litteraturstudie som metode. Jeg tar i bruk sosial kapital og Bronfenbrenners utviklingsøkologiske teori for å belyse dette ytterligere. Det er mange ulike forhold som har innvirkning på unge asylsøkeres tilgang til organiserte fritidsaktiviteter. Resultatene mine viser at ressurser i lokalsamfunnet, godt samarbeid med fritidsarenaer utenfor mottaket, felles kjøreordninger og økonomiske virkemidler kan fremme deltakelsen. Som motsetning til dette vil dårlige samarbeid, mangel på organiserte transporttilbud, lav økonomi og dårlige forhold i mottakene hemme deltakelsen. Andre forhold som spiller inn, er asylsøkernes oppholdsstatus og psykiske helse. Tilgangen til fritidstilbudet vil også variere fra mottak til mottak ut ifra hvordan mottakene distribuerer budsjettene sine og hvor mottaket ligger. I tillegg ser man at sportsaktiviteter kan vær ekskluderende, men samtidig kan skape sterkere bånd innad i gruppene som deltar. Det synes også at å delta i organiserte fritidsaktiviteter kan bedre unge asylsøkernes psykiske helse, skape rom for integrering, identitetsutvikling og øke deres sosiale kapital.

Innledning

Kort innføring i tema

Deltakelse på fritidsaktiviteter kan ha stor betydning for barn og unge. Ved å ta del i fritidsaktiviteter får man mestingsfølelse, bedre helse og bedre selvfølelse. Man kan bygge relasjoner, skape nettverk, bli del av et felleskap og få en følelse av tilhørighet (Bjune, 2019). Barnekonvensjonen og norsk lov sier at alle barn har rett på lek og fritid (Menneskerettsloven, 1989, art.31). Selv om de fleste barn i Norge får delta på fritidsaktiviteter, blir noen holdt utenfor. Sårbare gruppene i samfunnet blir i større grad ekskludert og får ikke delta på lik linje med andre barn og unge. Unge asylsøkere er en sårbar gruppe som av ulike grunner har hindringer for å delta på fritidsarenaen. Redd Barna rapporterer om at barrierer som fattigdom, tilgang på transport, manglende tilrettelegging, fordommer, psykisk helse og prestasjonspress skaper vanskeligheter for deltakelse på fritidsaktiviteter for barn og unge (Redd Barna, 2019). Frivillige organisasjoner har i tillegg rapportert til FNs menneskeråd om brudd på retten til lek og fritid i Norge (Forum for barnekonvensjonen, 2017).

Fritiden til asylsøkere er preget av venting og uvisshet med tanke på fremtiden. Man ankommer et helt nytt land, har lite nettverk, lav økonomi og kan ikke språket. Mange asylsøkere har opplevd at nære venner eller familie er blitt drept, torturert og fengselet og bærer på traumatiske opplevelser fra hjemlandet eller flukten. Mange sliter med posttraumatiske plager og da kan asylfasen være ekstra krevende (Stenmark, Canti, Neuner, Elbert & Holen, 2013; Berg et al, 2005). I hverdager som preges av passivitet, venting og uvisshet er det å kunne delta på fritidsaktivitet noe som kan øke livskvalitet og føre til mindre utenforskap (Kolstad & Thorrud, 2010, s 153; Garvik & Paulsen, 2018, Mata-Codesal, Peperkamp & Tiesler, 2015; Berg et al, 2005). Med denne oppgaven vil jeg se nærmere på hva som fremmer og hemmer deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter for unge asylsøkere.

Begrunnelse for tema

Jeg har valgt tema ut ifra et av mine interessefelt i sosialt arbeid. Inkluderende fritid for alle barn og ungdom er en sak jeg brenner for og som jeg jobber med som frivillig både i Redd Barna og Røde Kors. Gjennom mitt frivillige arbeid har jeg selv sett forskjellige utfordringer

sårbar gruppe i samfunnet kan ha for muligheten til deltakelse på fritidsaktiviteter og fått kunnskap på dette feltet. Jeg har dermed lyst til å finne ut mer om fritid og ungdom og ta et dypdykk i litteraturen. Jeg har valgt å sette søkelys på unge asylsøkere i min oppgave. Dette er en gruppe jeg har hatt kontakt med gjennom mitt arbeid som frivillig. I tillegg til at dette er en sårbar gruppe i samfunnet, også når det gjelder mulighet for deltakelse i fritidsaktiviteter.

Relevans for sosialt arbeid

Sosialt arbeid er en praksisbasert profesjon og akademisk disiplin som kjemper for sosiale endringer og utvikling, sosial utjevning, myndiggjøring og frigjøring av mennesker. Prinsipper om sosial rettferdighet, menneskerettigheter, kollektivt ansvar og respekt for forskjeller er sentrale i sosialt arbeid. (IFSW, 2014). Mitt tema er relevant for sosialt arbeid fordi man som sosialarbeider kan komme til å jobbe med sårbare grupper som har begrenset mulighet for fritid. I de yrkesetiske retningslinjene for sosialarbeidere står det blant annet at man skal legge vekt på et helhetssyn i arbeidet (FO, 2015). Dette helhetssynet vil være dekkende for klientens fritid. Det viser seg at selv om fritidserklæringen (2016) som regjeringen har initiert sier at alle barn og ungdommer i Norge skal ha muligheter til å kunne delta i fritidsaktiviteter er ikke dette realiteten. Det står også nedfelt i barnekonvensjonen at alle barn og unge har rett til lek og fritid (Menneskerettsloven, 1989, art.31). Vi sosialarbeidere har et ansvar for å ivareta menneskerettigheter og dermed ivareta barn og unges rett til fritid. I tillegg er asylsøkere en sårbar gruppe når det kommer til tilgangen på fritidsaktiviteter og kan komme til å føle på utenforskap. Dessuten kan mangel på deltakelse påvirke den psykiske helsen og gjennom å tilrettelegge for fritidsaktiviteter kan også helsetilstanden bedres (Bjune, 2019).

Begrepsforklaringer

Asylsøkere og unge asylsøkere

UDI definerer asylsøkere som personer som har søkt om beskyttelse eller asyl i Norge, og ikke fått avgjort søknaden sin enda. En enslig mindreårig asylsøker er en person under 18 år som søker om asyl og kommer til Norge uten foreldre eller andre omsorgspersoner (UDI, u.da). I oppgaven min vil "unge asylsøkere" omfatte asylsøkere under 18 år. Jeg skriver også om enslige mindreårige asylsøkere, men med mindre fokus på denne gruppen.

Fattigdom

Fattigdom er mer enn å ha lite penger. Det begrenser også muligheten til å leve et verdig liv. Man skiller ofte mellom relativ og absolutt fattigdom. Absolutt fattigdom innebærer at grunnleggende behov ikke blir dekket, som mat, klær og husly. Når det gjelder relativ fattigdom ses fattigdom i forhold til størstedelen av befolkningen i et land. Hvis man er fattigere enn de fleste som bor i Norge, regnes dette som relativ fattigdom. I Norge er den nasjonale fattigdomsgrensen satt til at man regnes som fattig hvis man tjener mindre enn 60% av medianinntekten (FN, 2018). Townsend mener at begrepet fattigdom også legger vekt på individets muligheter for å delta på lik linje med andre. Med dette menes at en person som mangler ressurser til å delta i samfunnets aktiviteter og opprettholde levestandarden i samfunnet regnes som fattige (Townsend sitert i Fløten, 2013, s. 170). I min oppgave tar jeg utgangspunkt i relativ fattigdom og den nasjonale fattigdomsgrensen, men samtidig ser jeg på Townsends fattigdomsdefinisjon som relevant for min oppgave. Det skal likevel tas høyde for at jeg bruker litteratur fra andre land enn Norge i tillegg til norsk litteratur i denne oppgaven. Jeg vil komme tilbake til fattigdom i litteraturdelen av oppgaven, da dette er et sentralt begrep.

Fritid og fritidsaktiviteter

Fritid er tiden som brukes på andre aktiviteter enn arbeid, søvn, husarbeid eller annen personlig pleie (Kjølsrød, 2019). Man skiller mellom organiserte fritidsaktiviteter og selvorganiserte fritidsaktiviteter. Organiserte fritidsaktiviteter er aktiviteter som er organiserte av et lag, forening eller frivillig organisasjon. Selvorganiserte fritidsaktiviteter er aktiviteter man organiserer selv som for eksempel jentekveld eller se på tv. I min oppgave vil jeg se på organiserte fritidsaktiviteter.

Utenforskap

Utenforskap beskriver en manglende sosial tilknytning til samfunnet for enkeltmennesker eller grupper av mennesker. Det kan for eksempel skje hvis man ikke deltar i arbeidslivet, i utdanning eller mangler språklig eller kulturell tilknytning til samfunnet. Utenforskap sier noe om de strukturelle manglende koblingene i samfunnet (Tjora, 2019).

Ulike mottakstyper

Det finnes ulike typer asylmottak avhengig av hvor i asylsøkerprosessen man er, eller hvilken situasjon man har. På transittmottak bor asylsøkerne bare i startfasen av asylprosessen. Man bor der midlertidig, før man blir tildelt ordinært mottak. Ordinære mottak kan være både sentraliserte og desentraliserte mottak. I sentraliserte mottak bor asylsøkerne på et felles område, der administrasjonen holder til. Desentraliserte mottak består av boenheter spredt i vanlige boligområder i lokalsamfunnet. Enslige mindreårige fra 15-18 år får tilbud om å bo i egne mottak eller avdelinger tilpasset deres behov. Det finnes også tilrettelagte avdelinger som er tilpasset de asylsøkerne med fysiske eller psykiske hjelpebehov. Enslige mindreårige asylsøkere under 15 år bor på egne omsorgssentre i regi av Barnevernet (UDI, u.db; Garvik & Paulsen, 2018). I min oppgave fokuserer jeg mest på unge asylsøkere som bor i ordinære mottak, men har også interesse i enslige mindreårige som bor i mottak.

Presentasjon av problemstilling

Min problemstilling er:

“Hvilke forhold fremmer og hemmer deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter for unge asylsøkere?”

Oppgaven vil handle om unge asylsøkere og deres tilgang på fritidsaktiviteter. I oppgaven ønsker jeg å se på muligheter og utfordringer for deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter for unge asylsøkere.

Oppgavens oppbygging

Jeg vil starte med å forklare litteraturstudie som metode, si noe om litteraturens relevans og gjøre rede for søkeprosessen jeg har gjort. Videre vil jeg vise hva litteraturen sier om hva som fremmer og hemmer deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter for unge asylsøkere. Først vil jeg ta for meg asylmottaket som sted for fritidsaktiviteter. Etterpå vil jeg se på hvordan økonomi påvirker mulighetene for deltakelsen, før jeg tar for meg tilgangen til transport, psykiske helse og fysisk aktivitet. I tillegg vil jeg skrive om sosial kapital og Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell. I diskusjonsdelen vil jeg drøfte mulighetene og utfordringene løftet frem i litteraturen og se dette i lys av sosial kapital og Bronfenbrenners

utviklingsøkologiske modell. Til slutt vil jeg komme med en konklusjon for problemstillingen min.

Metode

Litteraturstudie som metode

Litteraturstudie har som mål å skape et bilde av det som allerede er skrevet om et tema. Det er litteraturen man studerer. Man fordyper seg i allerede eksisterende litteratur og forskning på et bestemt område. Når man bruker litteraturstudie som metode, går man strategisk gjennom litteraturen, samler inn og systematiserer kunnskapen som finnes (Støren, 2013, s. 17; Dalland, 2015, s. 228). Det er vanlig å ta for seg ulike typer litteratur. Dette kan være lærebøker, tidsskrifter, forskningsrapporter, offentlige dokument, jus m.m. (Dalland, 2015, s. 68-70). I min innsamling har jeg ikke gjort egne undersøkelser, da tidsrommet var for stramt for dette. På mitt problemområde var det begrenset hvor mye norsk forskning som fantes, jeg har derfor også sett på relevant litteratur fra andre land. Kanskje har min forforståelse av temaet påvirket mine søk og valg av litteratur i oppgaven, men jeg har prøvd å være så objektiv som mulig i litteratursøket. Jeg har også brukt rapporter jeg har fått kjennskap til gjennom mitt frivillige arbeid.

Forskningens relevans

Når jeg har søkt etter litteratur har jeg vært opptatt av at den har vært relevant når det gjelder mitt tema og at den skal være mest mulig dagsaktuell. Det vil si at forskningen ikke skal være mer enn ti år og helst ikke mer enn fem år gammel. Noe som har vært viktig for å få et mest mulig oppdatert blick på hva som fremmer og hemmer deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter for gruppen unge asylsøkere. Jeg har også sett på hvem litteraturen er skrevet av og vært kritisk til kildene jeg har brukt.

Søkeprosess

Søkeprosessen min startet allerede før jeg hadde valgt problemstilling. Helt i starten søkte jeg for å finne ut hva slags litteratur som fantes om ulike tema jeg kunne tenke meg å skrive om. Når jeg hadde funnet tema, ble søkene mer strukturert og spisset, og etter at jeg hadde funnet problemstilling innsnevret jeg enda mer. Jeg byttet også problemstilling underveis i skrivingen. I søkeprosessen etter relevant litteratur har jeg brukt databaser som Oria, Idun, Fontene Forskning, Google Scholars, Samforsk, Bufdir, Nasjonalbiblioteket og Pubmed. Jeg valgte å bruke disse databasene ut fra hvilke databaser jeg kjenner fra 3 år med studier i sosialt arbeid, i tillegg til forslag fra medstudenter og relevante fagpersoner jeg kjenner. Jeg har også brukt rapporter fra Redd Barna og gjort søk på UDI sine hjemmesider og regelverk. Noe av litteraturen har jeg funnet ved å lese i litteraturlisten til artikler og dokumenter og søkt på relevante referanser.

I starten søkte jeg uten avgrensninger i søkene mine, dette var for å få oversikt over hva som fantes av litteratur, før jeg begrenset søkene til år 2010-2020. Jeg avgrenset også til 2015-2020 spesielt hvor det var mange treff. Jeg brukte inklusjon og eksklusjonskriterier som “and” og “or”, avhengig av hvor mange treff det var på søket og om jeg så dette som nødvendig. Det er også viktig å nevne at på grunn av situasjonen med koronaviruset i Norge har jeg ikke hatt tilgang til bibliotek i søkeprosessen, Det har begrenset tilgangen til litteratur og jeg har i stor grad måtte basere utvalget av litteratur til det som finnes på internett. Det har i noen tilfeller gjort det vanskelig å finne primærkilder.

Søkeordene jeg har brukt har vært “asyl”, “asylsøker” “fritid”, “aktivitet”, “ungdom”, “barn”, “enslig mindreårig”, “flyktning”, “ekskludering”, “inkludering”, “utenforskap” både på norsk og engelsk. Disse søkeordene har vært brukt alene, eller i kombinasjon med hverandre. Da jeg startet søkene, leste jeg bare abstracts eller søkte på relevante ord i litteraturen for å se om de ulike kildene kunne være relevant for min oppgave. Etterpå leste jeg gjennom den litteraturen jeg hadde valgt ut for å se på hva som kunne brukes i oppgaven min og valgte ut det mest relevante. Etterhvert som jeg startet å skrive brukte jeg også søkeord som “asylmottak”, “psykisk helse”, “økonomi”, “transport” og “fysisk aktivitet” i tillegg til de over for å finne mer litteratur tilknyttet tematikken jeg ville ta for meg.

Avgrensninger

Flere studier sier at jenter med minoritetsbakgrunn ofte ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter (Thorød, 2012; Reimers et al, 2019) og at mangel på informasjon og sosiale møteplasser kan være en barriere for deltakelse på fritidsaktiviteter. (Bjune, 2019). I min oppgave har jeg valgt å ikke ha spesifikt søkelys på kjønnsforskjeller i deltakelsen og har heller ikke et stort fokus på informasjon og sosiale møteplasser, da dette ville gjort oppgaven for omfattende.

Litteratur

Jeg vil nå gå inn på hva litteraturen sier om hva som fremmer og hemmer deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter for unge asylsøkere.

Å bo på asylmottak som utgangspunkt for deltakelse i fritidsaktiviteter

I flere artikler og rapporter om asylmottak nevnes det at tiden i et asylmottak er preget av venting, uforutsigbarhet for fremtiden og passivitet (Kolstad & Thorsrud, 2010, s. 153; Garvik & Paulsen, 2018, Mata-Codesal et al, 2015; Berg et al, 2005). Garvik & Paulsen (2018) sier at mottakstilværelsen vil begrense det fysiske, psykiske og økonomiske handlingsrommet for barna. Dette tyder på at asylsøkerne har få aktiviteter å ta seg til i løpet av dagene og at det er lite organiserte aktiviteter på asylmottakene. I en rapport gjort om bokkvaliteten på norske asylmottak tyder mye på at asylmottakene har dårligere standard og bokkvalitet enn et “vanlig norsk hjem”. De desentraliserte mottakene synes likevel å være bedre å bo i enn de sentraliserte mottakene, selv om det også rapporteres om nøkterne og trange boforhold på desentraliserte mottak. Dette gjenspeiler seg i undersøkelser Institutt for samfunnsforskning har gjort på dette feltet. (Hauge, Denizou, Støa, 2015; Liden, Seeberg & Engebrigtsen, 2011).

Det er UDI som har det overordnede ansvaret for driften av asylmottakene. Driften ivaretas gjennom styringsdokument og rundskriv med krav om hvordan mottakene skal drives. I UDI sine krav til innkvarteringstilbudet på ordinære mottak heter det: “... trygge innen- og utendørs lekearealer for barn og tilstrekkelig plass innendørs til barns lek og fritidssysler”

(Udiregelverk, 2020a). Den daglige driften av asylmottakene er overlatt til private og kommunale aktører som konkurrerer om å ha ansvaret gjennom anbudsrunder. Flere rundskriv påpeker viktigheten av en meningsfull og aktiv hverdag for beboerne på mottakene og spesielt for barna (Garvik & Paulsen, 2018). Det er også krav om at mottaket skal legge til rette for at barn og unge har fritidstilbud som ivaretar ønskene og behovene deres, både på hverdag og i ferier (Udiregelverk, 2019a). I tillegg til dette legger også UDI opp til samarbeid med frivillige organisasjoner via intensjonsavtaler og årlige aktivitetsmidler. Garvik og Paulsen (2018) skriver at de barnefaglige ansatte på mottakene ser behovet for samarbeidet og er avhengige av hjelpen de får fra frivillige organisasjoner. De ansatte på mottaket har ofte ikke mulighet for å arrangere aktivitetene selv på grunn av mangel på ressurser, mangel på tid og at mottakene ofte ikke er utformet for fellesarrangementer.

Ifølge undersøkelser gjort i forbindelse med rapporten Fritidsaktiviteter for barn på asylmottak gjort av institutt for samfunnsforskning (Seland, Liden, 2011) sies det derimot at aktivitetstilbudet på asylmottak er bredt og variert, men det er forskjeller på hvor mange organiserte aktiviteter barna kan delta i og hvor ofte disse foregår. Mange av aktivitetene foregår spontant på barnas initiativ. Andre aktiviteter organiseres av mottaket, som utflukter, deltakelse på kulturarrangementer eller det tilrettelegges for at frivillige organisasjoner eller andre aktører har faste aktivitetsdager. Barna kan også delta på aktiviteter utenfor asylmottaket, men da kreves det ofte kontingent og utstyr som mottaket må stå for.

Det er idrettsaktiviteter som er det mest utbredte fritidstilbudet på mottakene, hvor fotball skårer høyest. Nest mest foregår friluftaktiviteter, men dette foregår som oftest uorganisert. Kultur og hobbyaktiviteter er mindre utbredt i mottakene og det tilrettelegges i mindre grad for disse aktivitetene enn de ovenfor (Seland, Liden, 2011).

Nærmiljøet til asylmottakene har mye å si. Asylmottak med lange avstander til butikker, aktiviteter og dårlige bussforbindelser vil begrense beboernes muligheter for aktivitet og kontakt med de andre som bor utenfor mottaket. Hvis disse forholdene bedres vil det være til stor betydning for asylsøkerne og kan øke livskvaliteten deres (Drangslund & Fuglseth, 2008).

Tilgang på transport

Thorød (2012) skriver at tilgjengelighet er en forutsetning for deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. De aktivitetene som finnes i nærmiljøet prioriteres og skal barna delta i aktiviteter utover dette vil det oppstå et transportbehov. Straume, Bachmann, Skrove, Nærbøvik & Røvik (2018) har gjort undersøkelser på inkludering av flyktninger i fotballklubber og beskriver transport som en strukturell barriere for inkluderingen. Dette er spesielt relevant i distrikts-Norge, hvor det er lange avstander mellom bosted og treningsarenaene. I den norske klubbmodellen forventes det i stor grad at foreldre bidrar med kjøring til bortekamper og turneringer. Få flyktninger har tilgang på bil, både på grunn av økonomi og av praktiske grunner som at de ikke har norsk førerkort. Datamaterialet i disse undersøkelsene viser at noen tiltak gjøres for å hjelpe til med transport, for eksempel er det noen asylmottak som organiserer transport til fritidsaktivitetene, men ikke alle. Det er også noen klubber som har felles kjøring.

En studie fra Tyskland sier at barn med migrasjonsbakgrunn oftere går eller sykler til skolen enn barn uten migrasjonsbakgrunn (Reimers et al, 2019). Mangel på transportmuligheter kom dessuten frem som en av de største utfordringene barn og unge har for deltakelse på fritidsaktiviteter i Redd Barna sin rapport Oppdrag 31: Rett på fritid. Her handler det om at det mangler kollektivtilbud, at transportmidlene ikke er tilpasset barn og unges behov i tillegg til at det kan være for dyrt å ta buss.

“...så selv om de har fått dekket kostnader til selve fritidsaktiviteten, kan kostnadene knyttet til transport gjøre at de ikke kan være med likevel.” (Bjune, 2019).

Rådgiver for migrasjonsfeltet i Trondheim Røde Kors sier at i noen aktiviteter de har dekket Røde Kors kostnader til bussbilletter for beboerne på asylmottak etter behov og at dette er avtalt med asylmottaket (M.K Langås, personlig kommunikasjon, 21.04.2019). Unge asylsøkere kan ha utfordringer med tanke på deltakelsen i forhold til transport, men samarbeid med frivillige organisasjoner eller felles kjøring vil hjelpe.

Økonomi og unge asylsøkeres deltakelse i fritidsaktiviteter

Som sosialarbeider skal man prøve å se og avdekke fattigdom og konsekvensene av fattigdom. Man skal også påpeke og motvirke de strukturelle og politiske forholdene som fører til fattigdom (Brodtkorb & Rugkåsa, 2015, s. 308). Det kan derfor være viktig å avdekke hvilke konsekvenser fattigdom blant asylsøkere har å si for deres tilgang til fritidsaktiviteter. Oppvekst i lavinntektsfamilier medfører risiko for utenforskap. Ansvar for forebygging og bistand ligger på ulike kommunale virksomhetsområder (Kane, Neverdal & Stenberg, 2018). En konsekvens av fattigdom er at det begrenser barns muligheter for deltakelse i sosiale og kulturelle aktiviteter som koster penger. Dette kan skape avstand mellom de barna som har råd og de som ikke har råd og kan derigjennom føre til isolasjon også på arenaer hvor det ikke koster særlig mye å delta (Øia, Grødem og Krange sitert i Skytte, 2010, s. 37).

Voksne asylsøkere har ikke rettigheter til å jobbe. For at asylsøkere skal kunne jobbe må man søke om midlertidig arbeidstillatelse og må oppfylle kravene for dette (UDI, u.dc). Det fører til at asylfamiliene har lav inntekt. Inntekten til asylsøkere er et basisbeløp som skal dekke de personlige utgiftene man har. Satsene varierer ut fra asylsakprosedyre, status i asylsøknaden, mottakstype, alder og familiekonstellasjon. Asylsøkere som bor på ordinære mottak der de får dekt bolig, men må betale selvhushold selv, får i måneden:

Type asylsøkere	Kroner per måned
Enslige	Inntil 2 538 kr
Ektepar/samboende	Inntil 4 820 kr
Barn 0-5 år	Inntil 1 411 kr
Barn 6-10 år	Inntil 1 888 kr
Barn 11-17 år	Inntil 2 395 kr
Barn over 18 år i kjernefamilie	Inntil 1 757 kr
Tilleggsbeløp enslige forsørgere	Inntil 832 kr

(Udiregelverk, 2020b).

Disse satsene er lavere enn NAV sine satser for livsopphold (NAV, 2019). Hvor mye penger asylsøkerne får vil påvirke de unge asylsøkernes valg av fritidsaktiviteter og om de deltar.

Thorød (2012) viser til at familienes økonomi er noe som begrenser valgmulighetene for fritidsaktiviteter. Barn som vokser opp i familier med svak økonomi kan komme til å erfare ekskludering på flere arenaer og aktiviteter. Dette er fordi disse aktivitetene i økende grad har en "prislapp" som familiene ikke har råd til å betale. Økonomien kan også påvirke hvordan barn og unge velger å fortelle foreldre om fritidsaktiviteter de vil starte på, fordi de vet at foreldrene kanskje ikke har råd. Både norske og internasjonale studier viser at sosial inkludering og deltakelse er sårbart når man har dårlig økonomi (Fløten & Kavli, sitert i Thorød, 2012).

I Redd Barna sin rapport Oppdrag 31: Rett på fritid sier barn og unge selv at penger er en utestengende faktor som har rammet dem selv, eller noen de kjenner fra deltakelse på fritidsaktiviteter. Årskontingenter for aktiviteter kan variere fra 100 til hele 15.000 kr, i tillegg må man også betale for utstyr. Ungdommene forteller at man kan bli pålagt å kjøpe nye drakter og ekstra utstyr annet hvert år, på grunn av endringer i sponsorer eller lignende. Det kan også være ekstragifter på deltakelse i cuper og stevner (Bjune, 2019). Ifølge Seland og Liden (2011) har mottakene utlånsordninger og noen mottak betaler medlemskontingenten. Dette er i stor grad avhengig av hvordan asylmottakene disponerer budsjettene sine.

Mottaket har egne driftsmidler som brukes til aktiviteter for barn og unge. Disse tildeles ut ifra antall barn i ulike aldersgrupper fordi aktivitetene koster i utgangspunkt mer jo eldre barna er (Seland & Liden, 2011). Liden et al (2013) skriver at på noen mottak må beboerne betale for aktivitetene selv, mens på andre mottak er aktivitetene så og si gratis. Dette kan komme av at mottakene prioriterer ulikt i sine aktivitetsbudsjett eller av hvor mye frivillige organisasjoner bidrar utenfra. UDI har også tilskuddsordning til aktivitetstilbud for barn i mottak som kan støtte opp mottakene slik at det er mulig å gi barn og unge fritidstilbud. Her kan frivillige organisasjoner og andre ikke-fortjenestebaserte virksomheter som organiserer aktiviteter for barn i mottak søke om tilskudd for å organisere aktiviteter for de som bor på asylmottak (Udiregelverk, 2019b).

Man kan i tillegg se at skolens organisering av kostnadmessige aktiviteter og ulike utlånsordninger vil spille en sentral rolle i å forebygge utenforskap for barn og unge (Kane et al, 2018). Universelle gratistilbud kan også ha forebyggende effekt og bidra med lik tilgang til

ressurser. Selv om utlånsordninger vil forebygge utenforskap kan det også argumenteres for at låneordninger og dugnader kan skape skiller mellom de rike og fattige barna (Kane et al, 2011). Undersøkelser Redd Barna har gjort sier også at det kan være vanskelig å finne informasjon om støtte og utlånsordningene og at noen kommuner mangler disse ordningene (Redd Barna, 2019). Som allerede nevnt kan også mottakene være hjelpelige med utlån av utstyr til fritidsaktiviteter (Seland, Liden, 2011).

Noe som kan gjøre økonomien til asylsøkere svakere er at noen asylsøkere velger å sende penger til slektninger i hjemlandet eller har med gjeld til menneskesmuglere etter ankomsten til Norge (Seeberg, 2017). Dette gjør at familien vil ha enda mindre penger til å la barna delta på fritidsaktiviteter.

Unge asylsøkeres psykiske helse og deltakelse

“Å være i aktivitet og være sammen med venner er bra for barn og unges psykiske helse.”

(Bjune, 2019, s. 26) skriver Redd Barna. En fagartikkel (Kolstad & Thorsrud, 2010) som belyser asylsøkeres opplevelse av hverdagslivet på asylmottak sier tydelig at hvordan asylsøkerne tilbringer og opplever hverdagen sin har stor betydning for den psykiske helsen. Selv om migrasjon i seg selv ikke er en trussel mot psykisk helse, vil fortsatt måten hverdagslivet legges til rette på asylmottaket ha betydning for problemmestring og psykisk helse. Sosial støtte, opplevelse av kontroll og meningsfulle aktiviteter i hverdagen vil virke som beskyttelsesfaktorer mot dårlig psyke.

Mange asylsøkere sliter med posttraumatiske plager når de ankommer Norge og da kan asylfasen være ekstra krevende (Stenmark et al, 2013, Berg et al, 2005). Van deer Ver ser på at tre ulike erfaringer gir traumer for flyktninger: økt politisk undertrykkelse og forfølgelse i hjemlandet, alvorlige traumatiske opplevelser og eksiltilværelsen. (Van deer Ver sitert i Berg et al, 2005). Siden at ”eksiltilværelsen” er en faktor kan man gå ut ifra at asytilværelsen både kan ha positive og negative innvirkning på psykisk helse, samtidig som andre faktorer spiller inn. I tillegg påpeker flere at asytilværelsen fører til klientifisering og dårligere psykisk helse for asylsøkerne med tanke på å leve i uvisshet, venting og lite meningsfulle hverdager. Spesielt gjelder dette hvis de blir boende i asylmottak lenge (Berg et al 2005, Liden et al, 2011)

Psykiske plager som separasjonsangst og atferdsforstyrrelser er utbredt hos barn som bor i asylmottak ifølge Berg et al (2005). Forskning på posttraumatisk stresslidelse (PTSD) og depresjon hos barn som søker asyl viser at det er mange som sliter med PTSD og depresjon og at faktorer som sosial støtte og familiesikkerhet er viktig for å redusere omfanget av PTSD og depresjon hos denne gruppen (Reavell & Fazil, 2017). Mye tyder også på at i motsetning til asylsøkere som får innvilget søknaden raskt, får de som må bo på asylmottak lenge verre psykisk helse jo lengre de må vente på svar på søknaden (Silove, Steel & Watters, 2000).

I lys av en masteroppgave om retten til deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter er til stede i familier som lever i fattigdom kommer det frem at *“en forutsetning for at barn skal kunne delta i fritidsaktiviteter er at de har fysisk og psykisk overskudd i hverdagen...”* (Aalaei, 2016, s. 17). En stor andel av de enslige mindreårige bærer med seg traumer og sliter psykisk. Liden et al (2013) rapporterer om at søvnløshet hos enslige mindreårige kan føre til dårlig oppmøte på skolen og fritidsaktiviteter. Det skrives at oppholdstillatelse betyr mye for hvordan aktivitetstilbudene blir brukt og oppfattet. Forventninger om stabil deltakelse, ferdigheter og medlemskontingent er ofte et krav for å kunne delta i lokale fritidsaktiviteter. Når det er rask saksbehandling, korte opphold og dermed større gjennomstrømming på mottaket satses det heller på egne aktivitetstiltak som er tilpasset beboerne som er der over kort tid. For de som bor på mottaket over tid blir dette ekstra utfordrende dersom aktivitetene først og fremst er tilpasset kortere opphold.

Oppholdsstatusen kan gjøre at noen mister motivasjonen for å delta på fritidsaktiviteter. Tiden hvor man får ny informasjon om oppholdsstatusen kan være vanskelig, spesielt hvis man får avslag eller midlertidig oppholdstillatelse. Flere enslige mindreårige forteller at motløshet og depresjon har ført til at de velger å slutte deltakelsen i sosiale aktiviteter som de har deltatt i tidligere. Andre forteller at denne tiden er aktivitetene avgjørende for psyken (Liden et al, 2013).

Meningsfylte aktiviteter kan ses på som sentrale virkemidler i bedringen av asylsøkernes psykiske helse og mulighet for integrering i samfunnet (Berg et al, 2005). Wallin og Ahlström (2005) mener at asylsøkere med flere venner i majoritetsbefolkningen og i sin egen etniske gruppe generelt har bedre livskvalitet enn de med få kontakter og lite nettverk. Flere studier viser at sosial støtte er viktig både for mental og psykisk helse.

Deltakelse i fysisk aktivitet

Dukic, McDonald & Spaaij (2017) skriver at sportsaktiviteter ikke nødvendigvis er inkluderende fordi man kan komme til å ekskludere de som ikke har gode nok fysiske ferdigheter. I tillegg kan konkurransesiden i sport være problematisk når det gjelder inkludering. I sportsaktiviteter er det likevel konkurransedelen mange av de som deltar setter høyt, i tillegg til at det kan føre til mer tilhørighet og fellesskapsfølelse innad i laget. Samtidig argumenteres det for at asylsøkeres deltakere i sportsaktiviteter kan i et større perspektiv endre negative meninger og holdninger som andre har om denne gruppen og bryte ned noen av barrierene som skaper utenforskap.

Fysisk aktivitet viser seg også å ha positive virkninger på livskvaliteten og den psykiske helsen til mange ungdommer. Det rapporteres om at ungdom som driver med fysisk aktivitet har bedre selvbilde, lavere nivå av psykiske plager som angst og depresjon og er mindre ensomme enn hva inaktiv ungdom er (Haugen, Ommundsen, & Seiler, 2013). En studie fra Tyskland om hvilke typer fysisk aktivitet unge migranter og ikke-migranter tar del i sier at barn med migrasjonsbakgrunn har mindre deltakelse i sportsklubb-aktiviteter og utendørs-aktiviteter enn de som er født i landet (Reimers et al, 2019).

Hvis fritidsaktiviteten organiseres på måter som medfører stress og opplevelser av å ikke være gode nok vil fritidsaktivitetene være en faktor som ikke lenger fører til bedre psykisk helse. Mobbing, et ekskluderende miljø, fokus på prestasjon og kropp kan skape et skille mellom de flinke og populære og de som ikke tilhører denne gruppen (Bjune, 2019). Barn forteller at det er lag som fra tidlig alder deler opp spillerne etter prestasjon og man får bare være med de som er på samme nivå som dem selv, uansett om de helst vil være med vennene sine. Noen barn forteller at de ikke vil starte på aktiviteter fordi de føler de ikke er gode nok. Garvik & Paulsen (2018) rapporterer også om at sportsaktiviteter for ungdommer ofte har et ferdighetsnivå som kan utfordre asylungdoms deltakelse.

Siden det er idrettsaktiviteter som er det mest utbredte fritidstilbudet på mottakene, hvor fotball skårer høyest (Seland, Liden, 2011) er det verdt å merke seg at for mange unge asylsøkere kan fotball skape følelser av nostalgi. I motsetning til store forandringer i livene deres kan fotball ha vært det eneste som har vært varig. Et resultat av å spille mye fotball kan være noe kalt "fotball-habitus" (Bourdieu & Wasquant sitert i Dukic et al, 2017) som jeg går mer inn på i neste kapittel.

Teori

Sosial kapital

Sosial kapital kan sies å være en ressurs individer og grupper kan bruke for å fremme økonomisk og sosial fremgang. Denne ressursen består av sosiale relasjoner mellom individer og grupper, relasjoner basert på tillit, normer og nettverk som mennesker kan ha nytte av for å løse felles problemer. Økonomisk kapital regnes som penger og eiendom. I de senere år har også human kapital fått stor betydning. Human kapital kan være utdanning og helse. (Smukkestad, 2009, s. 214). Sosial kapital, økonomisk kapital og human kapital er knyttet sammen.

Robert Putnam ser organisasjonsdeltakelse og frivillig engasjement som en grunnstruktur for å utvikle sosial kapital. Det vil utvikles gjensidighet gjennom den sosiale kapitalen som kan bidra til at personer støtter hverandre i vanskelige situasjoner. På samfunnsnivå vil det også utvikles interesse for samfunnsspørsmål og demokrati (Putnam sitert i Thorød, 2012). Bourdieu knytter derimot sosial kapital til nettverk og forbindelser som settes inn i et maktperspektiv. Her produserer og reproducerer nettverksforbindelsene sosial ulikhet. Han mener at personers maktposisjon vil definere tilgangen til sosial kapital (Bourdieu sitert i Thorød, 2012).

Thorød (2012) mener at mye av barnas liv er strukturert rundt deltakelse i organiserte aktiviteter og at disse aktivitetene bidrar til å styrke lokalsamfunnet samtidig som organisasjonene er viktige kilder til sosial kapital. En større forståelse av sosial kapital kan fås ved å trekke inn Bourdieus habitusbegrep (Bourdieu, sitert i Thorød, 2012). Habitus brukes om varige tankemessige og kroppsliggjorte mønstre man lærer seg og som påvirker hvordan man oppfører seg. Bourdieu knytter begrepet til maktstrukturer og sosiale klasser i samfunnet, han ser på hvordan disse tankemessige og kroppsliggjorte mønstrene posisjonerer personer og opprettholder maktstrukturer. Dukic et al (2017) forteller at fotball-habitusen kan ses som det fysiske som skjer på fotballbanen og hva man lærer av å spille fotball, men også som evnen til å snakke om fotball (Shillig sitert i Dukic et al, 2017).

Sosial kapital kan bestå av bånd mellom likesinnede, og av broer mellom folk med forskjellig plass i samfunnet (Hvinden, 2005). En finsk studie gjort på bånd mellom majoritetsungdom og minoritetsungdom viser at sterke bånd mellom disse gruppene er sjeldne, mens svakere bånd er mer vanlig. De svake båndene er likevel avhengige av at det skjer gruppeaktiviteter, selv om båndene ofte kan fordufte etter at aktiviteten avsluttes. Jo sterkere båndene er, jo mer åpner det opp for nye nettverk og kan skape en inngangsport til nye fritidsaktiviteter (Kivijärvi, 2015).

Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell

Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell (Bronfenbrenner, 1979) er relevant for min oppgave. Denne modellen vil være med å skape et helhetlig perspektiv når det kommer til nettverk, fritidsliv og situasjonen unge asylsøkere befinner seg i. Modellen regnes som en transaksjonsmodell (Sameroff sitert i Christiansen, Iversen & Kojan, 2019, s. 114), noe som betyr at barnet eller ungdommen forstås som en aktiv mottaker av omsorg og stimulering, og at miljøet og barnet gjensidig påvirker og forandrer hverandre. Man kan si at alle ledd i modellen er gjensidig avhengige av hverandre. Miljøet/leddene beskrives som flere systemer: mikrosystemet, mesosystemet, eksosystemet og makrosystemet. (Christiansen et al 2019, s. 114).

Mikrosystemet er systemet i første ledd og omfatter de miljøene barnet befinner seg i. Her er familien dominerende, men venner, skole og fritidsmiljø er også en del av dette miljøet. Det vil være viktig hvilke aktiviteter, roller og relasjoner deltakerne og barnet inngår i (Christiansen et al, 2019, s.114). Personene er i direkte interaksjon med hverandre både tilfeldig, tilskrevet og valgt (Bronfenbrenner, 1979). Mesosystemet finner vi i andre ledd og er forbindelsen mellom to eller flere av de mikrosystemene barnet befinner seg i, dette kan for eksempel være forbindelser mellom fotballtrening og foreldre. (Christiansen et al, 2019, s.114). Ifølge Bronfenbrenner (1979) er mesonivået nødvendig for å skape identiteten til barnet. Eksosystemet finner man i tredje ledd og inkluderer forbindelser som barnet ikke direkte er involvert i, men som de andre i mikromiljøet deltar i. Eksempel her kan være regjeringens bestemmelser. Makrosystemet finnes i fjerde ledd og representerer kulturelle og sosiale forventninger og normer som gjennomsyrrer de andre systemene (Christiansen et al, 2019, s. 114). I senere revisjoner av modellen er det også lagt til et tidssystem. Dette systemet

blir et femte ledd og inkluderer hendelser i livshistorien til barnet fra det blir født til det dør, den historiske epoke barnet lever i og plassering i forhold til generasjonen (Gulbrandsen, 2006, s. 64).

Diskusjon - muligheter og utfordringer for deltakelsen i fritidsaktiviteter

I problemstillingen min ønsket jeg å svare på hva som fremmer og hemmer deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter for unge asylsøkere. Som man kan se i forrige kapittel er det mange svar på dette.

Forhold ved asylmottaket

Ut ifra hva Garvik & Paulsen (2018) sier kan mottakstilværelsen begrense mulighetene for fysisk utfoldelse. Når det gjelder asylmottakenes boligstandard ser man to motstridende hensyn: asylmottaket skal ikke virke materielt tiltrekkende for asylsøkerne, men samtidig være forsvarlig nok til å ivareta menneskerettighetene. I og med at asylmottakene generelt er preget av nøkterne forhold og trangboddhet, i tillegg til at de ansatte mangler tid og ressurser til å organisere fritidsaktiviteter for beboerne kan det være vanskelig for asylmottakene å organisere aktivitetene selv. Disse forholdene vil hemme deltakelsen for unge asylsøkere i fritidsaktivitetene.

Resultatene mine viser at samarbeid med organisasjoner utenfor mottaket er viktig for å skape deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter for unge asylsøkere. Det finnes også regelverk som skal sikre et fritidstilbud for barn og unge på asylmottak, men det vil stort sett være opp til hvert enkelt asylmottak hvordan man organiserer fritidstilbudet. Videre kan det ha mye å si hvor asylmottaket ligger med tanke på muligheter for deltakelse i fritidsaktiviteter.

Betydning av nærmiljøet og transporttilbud

Nærmiljøet til asylmottakene har stor betydning for tilgangen til fritidsaktiviteter og ofte prioriteres de aktivitetene som finnes i nærmiljøet. Dette gjør at tilganger til fritidsaktiviteter varierer fra mottak til mottak. Det vil være bedre muligheter for deltakelse i fritidsaktiviteter hvis asylmottaket plasseres på et sted med korte avstander til fritidsarenaer enn et sted med lange avstander. Dårlig kollektivtilbud, dyre bussbilletter og lite organisert transporttilbud til og fra fritidsarrangement kan bli et problem for deltakelse i fritidsaktiviteter for unge asylsøkere, spesielt hvis man bor på et sted hvor det er lange avstander.

Siden det også ofte forventes at foreldre bidrar med kjøring til bortekamper og treninger, vil dette gjøre det problematisk for de unge asylsøkerne å delta. Dette gjelder spesielt når man ikke har tilgang på bil, noe få asylsøkere har. Uansett kan felles kjøringer eller tilrettelagt kollektivtilbud gjøre være tiltak for fremme mulighetene for unge asylsøkeres deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter.

Økonomiske forhold

Når det gjelder asylsøkeres økonomi kan man med utgangspunkt i de lave økonomiske ytelsene de får utbetalt og min definisjon av fattigdom si at en stor gruppe av asylsøkere lever i fattigdom i Norge i dag. Fattigdom i seg selv medfører en risiko for utenforskap, også når det gjelder deltakelse i fritidsaktiviteter. Med lav økonomi vil man ha færre valgmuligheter når det kommer til hvilke fritidsaktiviteter å delta i. Fritidsaktiviteter har ofte utgifter som utstyr, medlemskontingent, i tillegg til mulige ekstrautgifter for cuper og stevner. Det kan også begrense de unge asylsøkernes muligheter for deltakelse ytterligere hvis familien velger å sende penger til hjemlandet ved at familiens økonomi svekkes ytterligere. Likevel finnes det mange økonomiske ordninger som øker mulighetene for deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter for barn og unge som bor på asylmottak.

Økonomiske ordninger som at UDI setter av driftsmidler som skal brukes til aktiviteter for barn og unge på asylmottak vil bidra til at flere unge asylsøkere får delta i organiserte fritidsaktiviteter, i tillegg til tilskuddsordningen hvor ikke-fortjenbaserte virksomheter som organiserer aktiviteter for asylmottak kan søke om midler. Derimot ser man at mottakene

prioriterer driftsmidlene fra UDI ulikt, noe som fører til at mulighetene for deltakelse i organiserte fritidsaktivitetene vil variere fra mottak til mottak. Det har også mye å si hvor mye frivillige organisasjoner bidrar utenfra og hvor godt samarbeidet er. Med hensyn til dette kan man si at god kontakt med samarbeidspartnere i nærmiljøet kan bidra til mer deltakelse.

Dette er også tydelig at kostnadmessige aktiviteter i tilknytning til skolen og utlånsordninger er viktige for å skape deltakelse. Det kan argumenteres for at fritidsaktiviteter knyttet til skolene bør være gratis for å unngå press slik at alle kan delta. Universelle gratistilbud vil også ha en utjevne faktor. Når det gjelder utlånsordninger må det være tilgjengelig informasjon om disse på asylmottaket. Det at asylmottak har egne utlånsordninger vil fremme barnas deltakelse på fritidsaktiviteter, men hvis kommunen i tillegg har egne utlånsentraler har man flere muligheter for å låne utstyr også utenfor mottaket. Man ser igjen hvor viktig det vil være med god kontakt med samarbeidspartnere og nærmiljøet rundt mottaket. Dette samarbeidet er noe som kunne vært spennende å se mer på i videre forskning.

Psykiske helse og oppholdsstatus spiller rolle

Hvordan asyltilværelsen er lagt opp har mye å si for psykisk helse og fritidstilbud kan motvirke dårlig psyke for de unge asylsøkerne. Mange unge asylsøkere sliter med psykiske plager som blant annet PTSD og depresjon når de kommer til Norge. I tillegg kan asyltilværelsen være krevende for mange, spesielt hvis man må vente lenge på svar på søknaden sin. Det kan være ekstra krevende for enslige mindreårige fordi de ikke har familiesikkerhet, noe som sammen med sosial støtte kan være forebyggende for PTSD og depresjon. Man kan se organiserte fritidsaktiviteter som en beskyttelsesfaktor, fordi her kan man få venner og sosial støtte som vil være forebyggende.

Samtidig kan man se på god psykisk helse som en forutsetning for deltakelse i fritidsaktiviteter. Siden mange asylsøkere sliter med psykiske plager, kan dette være en faktor som gjør det vanskelig å delta. Statusen på asylsøknaden vil også kunne påvirke deltakelsen, siden oppholdsstatus og psykisk helse ofte henger sammen. Man bør tilrettelegge for fritidsaktiviteter som er tilpasset både de som har korte opphold og de som blir boende på mottaket i en lengre tid, slik at det er lett å delta for alle. Hvis unge asylsøkere får avslag på asylsøknaden kan man lett gi opp og slutte å delta på aktivitetene man vanligvis deltar på,

samtidig som fritidsaktivitetene i denne perioden kan være avgjørende for den psykiske helsen.

Idrettsaktiviteter og inkludering

Når idrettsaktiviteter er det som er mest utbredt fritidstilbudet på asylmottak vil det være viktig å se på mulighetene for inkludering på dette området. Man kan se på konkurransesiden og jaget etter å være god i sporten som momenter for ekskludering. Dette er noe som kan gjøre det vanskelig for unge asylsøkeres deltakelse i sportsaktiviteter. Samtidig ser man at deltakelsen i sportsaktiviteter kan føre til et felleskap og en tilhørighet innad i laget og at fysisk aktivitet fører til god psykisk helse.

Når man ser på at barn med migrasjonsbakgrunn har mindre deltakelse i sportsklubbaktiviteter og utendørsaktiviteter enn barn som er født i landet, kan det tas til etterretning at det kan være vanskelig for flyktninger og asylsøkere å delta i organiserte sportsaktiviteter og at det finnes barrierer for deltakelse. Mobbing og et ekskluderende miljø, prestasjons- og kroppspress vil skape utfordringer for deltakelse. Samtidig kan for eksempel fotball være noe som har vært en stødig faktor med positive minner til tross for store omveltende forandringer i livene deres. Dette kan gjøre det lettere for noen asylsøkere å delta i denne aktiviteten.

Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og sosial kapital

Som forklart i teoridelen regnes sosial kapital å være en ressurs individer og grupper kan bruke for å fremme økonomisk og sosial fremgang i livet. Sosial kapital består av relasjoner basert på tillit, normer og nettverk som mennesker kan ha nytte av for å løse felles problemer (Smukkestad, 2009, s. 214). Ved å se på mulighetene og utfordringene knyttet til unge asylsøkeres deltakelse i fritidsaktiviteter, kan man knytte deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter opp mot sosial kapital og se hvordan forholdene påvirker tilgangen på sosial kapital.

Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter er en viktig kilde til sosial kapital hos unge asylsøkere. Dette er en gruppe som ofte har lite eller ingen nettverksforbindelser når de ankommer Norge. Gjennom deltakelsen bygges det nettverk, felles normer og skapes fellesskapsfølelse blant barna som deltar. Man kan blant annet se hvordan for eksempel

deltakelse i fotball utvikler “fotballhabitusen” og kan si at “habituser” et til stede også i andre fritidsaktiviteter og kan være med å bygge sosial kapital for de som deltar. De varige tankemessige og kroppsliggjorte mønstre man lærer seg vil etterhvert internaliseres av barna og bli en del av deres identitet.

Man kan se på ressursene i lokalsamfunnet der asylmottakene er som sosial kapital. For eksempel vil det at asylmottaket samarbeider med frivillige organisasjoner, at det finnes gratistilbud og utlånsentraler i nærmiljøet bidrar til sosial kapital og nettverksbygging. Med andre ord vil det at samarbeidet varierer fra asylmottak til asylmottak og hvor asylmottaket ligger ha mye å si for barnas tilgang på sosial kapital.

Når man ser på asylsøkernes og asylmottakenes økonomi, kommer økonomisk kapital inn. Man kan i stor grad se hvordan økonomisk kapital svekker og styrker tilgangen på den sosiale kapitalen til de unge asylsøkerne. For eksempel vil hvordan asylmottakene budsjetterer driftsmidlene og hvilke organisasjoner som får tilskuddsmidlene har mye å si for ungenes tilgang på sosial kapital. Liten tilgang på arbeid for foreldrene vil svekke både barnas og foreldrenes sosiale kapital. Basisstøtten kan være med å styrke den økonomiske kapitalen, samtidig som den vil virke svekkende i den grad av at den er lav. Det at man velger å sende penger til hjemlandet vil også påvirke den økonomiske kapitalen negativt, samtidig som man kan se sammenhengen med sterke bånd med familien og nettverk i hjemlandet og at sosial kapital ikke nødvendigvis trenger baseres på landegrensener.

Hvis man ser på sosial kapital som bånd og broer er det klart at for asylsøkere vil organiserte fritidsaktiviteter gjøre så man kan knytte bånd og bygge broer i lokalsamfunnet. Selv om det kan synes vanskelig for asylsøkerne å bygge sterke bånd med majoritetsbefolkningen, kan fritidsaktivitetene være med å skape og opprettholde båndene.

Tilgangen til fritidsaktiviteter sett i et større perspektiv

Bronfenbrenner (1979) sin utviklingsøkologiske modell utvider betydningen av nettverket til de unge asylsøkerne. Man kan se hvordan forhold på nivåene i modellen gjensidig påvirker de unge asylsøkernes tilgang på fritidsaktiviteter.

Mikrosystemet omfatter de miljøene barnet befinner seg i. For unge asylsøkere kan dette være foreldre, asylmottaket, skolen og fritidsaktiviteter og disse miljøene spiller stor rolle i hvordan barnet utvikler seg. Hvilke fritidsaktiviteter barnet deltar på samt barnets forhold og relasjoner med de som deltar i disse miljøene vil ha mye å si for barnets utvikling. For eksempel har de ulike aktørene som organiserer fritidsaktivitetene en stor rolle i tillegg til forholdene med asylmottaket. Når det gjelder sportsaktiviteter kan for eksempel barnets ferdigheter og deltakernes ferdigheter påvirke relasjonen som bygges med aktiviteten.

Mesosystemet er forbindelsen mellom to eller flere av de mikrosystemene barnet befinner seg i (Christiansen et al, 2019, s.114). Her er det interessant å se på forbindelsen mellom asylmottaket og fritidsaktivitetene hvor barnet er. Noe som kom frem i litteraturstudiet mitt er at hvordan asylmottaket og frivillige organisasjoner samarbeider vil ha mye å si for de unge asylsøkernes tilgang på fritidsaktiviteter. Dette vil påvirke barnet, samtidig som barnet vil påvirke med sin deltakelse i fritidsaktivitetene. Noe som også vil ha mye å si er tilgangen på transport til fritidsaktiviteter fra asylmottaket og hvilke ordninger som finnes. Hvordan skolen organiserer kostnadmessige fritidsaktiviteter og skolens samarbeid med asylmottaket er viktig. For eksempel har det betydning om skolen vet hva slags utstyr mottaket har tilgang til slik at det blir enklere å tilrettelegge aktiviteter hvor også asylsøkerne kan delta.

Eksosystemet inkluderer forbindelser som barnet ikke direkte er involvert i, men som de andre i mikromiljøet deltar i. I forhold til mine funn kan man se at forhold i nærmiljøet til asylmottaket vil ha stor betydning for unge asylsøkernes tilgang på fritidsaktiviteter. Hvordan kollektivtilbud er lagt opp og plasseringen av asylmottaket spiller stor rolle. Videre vil UDI sine bestemmelser når det gjelder driftsmidler som innvilges til asylmottakene, hvordan mottakene prioriterer budsjett og hvilke organisasjoner som får UDI sine tilskuddsmidler påvirke hvilke fritidsaktiviteter asylsøkerne kan delta i. Man kan også se at oppholdsstatus og svar på asylsøknaden kan ha innvirkning på asylsøkernes psykiske helse og føre til at de ikke møter opp på fritidsaktiviteter. Som man ser her er det mange forbindelser i eksonivået som påvirker sosialiseringen til de unge asylsøkerne, også med tanke på fritidsaktiviteter, selv om de ikke er direkte involvert i disse selv.

Makrosystemet representerer kulturelle og sosiale forventninger og normer som så og si gjennomsyrrer de andre systemene (Christiansen et al, 2019, s.114). Makrosystemet vil i stor grad påvirke de andre nivåene i modellen. Ifølge min litteraturstudie kan man se at sosiale

forventninger som at foreldre bidrar med kjøring og dugnadsarbeid i fritidsaktiviteter vil ha innvirkninger. Politiske endringer kan påvirke midler til aktivitetene eller den enkelte asylsøkers oppholdsstatus. Samfunnsverdier i lokalsamfunnet og samfunnsendringer vil også ha stor betydning.

Tidssystemet inkluderer hendelser i livshistorien til barnet fra det blir født til det dør, den historiske epoke barnet lever i og plassering i forhold til generasjonen (Gulbrandsen, 2006, s. 64). Ifølge mine funn vil oppholdsstatusen og hvor lenge man bor på asylmottak ha innvirkning på deltakelsen på organiserte fritidsaktiviteter. Erfaringer før ankomsten til Norge vil også være med på å forme hvilke holdninger de unge asylsøkerne har og hvordan de fungerer i vertslandet. I tillegg kan migrasjonspolitikken variere ut ifra hvem som sitter i regjering til enhver tid, noe som kan påvirker oppholdsstatusen, regler, midler og krav til asylmottak.

Konklusjon

Totalt sett ser man at det er veldig mange forhold som har innvirkning på unge asylsøkeres tilgang på deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Resultatene mine viser at ressurser i lokalsamfunnet, godt samarbeid med fritidsarenaer utenfor mottaket, felles kjøreordninger og økonomiske virkemidler kan fremme deltakelsen for barn som bor på asylmottak. På motsatt side vil dårlige samarbeid med lokalsamfunnet, mangel på organiserte transporttilbud, lav økonomi og dårlige forhold i mottakene hemme deltakelsen. Man kan også se at sportsaktiviteter kan virke ekskluderende på noen områder, samtidig som disse aktivitetene skaper rom for tilhørighet og fellesskap. Asylsøkerens psykiske helse og oppholdsstatus vil påvirke deltakelsen. I tillegg vil tilgangen til fritidstilbudet variere mye fra mottak til mottak ut ifra hvordan man distribuerer budsjett og ut ifra hvor mottaket ligger. Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter kan bedre asylsøkernes psykiske helse, bidra til integrering, identitetsutvikling og øke asylsøkernes sosiale kapital. Med bakgrunn i dette håper jeg at deltakelse på fritidsarenaen for unge asylsøkere er et tema norske myndigheter tar på alvor og vurderer jevnlig.

Litteraturliste

Aalaei, Y (2016) *Den gode barndom - også for barn i fattige familier? Om barnefattigdom i Norge og retten til deltakelse i fritidsaktiviteter*. Universitetet i Oslo: Oslo. Hentet fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/54391>

Berg, B, Sveaas, N, Lauritsen, K, Meyer, M, Tingvold, L, Neumayer, S.M (2005), “*Det hainnle om å leve -*”: tiltak for å bedre psykisk helse for beboere i asylmottak. Hentet fra <https://sintef.brage.unit.no/sintef-xmliui/handle/11250/2430226>

Bjune, M (2019) *Oppdrag 31: Rett på fritid*. Hentet fra <https://www.reddbarna.no/nyheter/faar-alle-barn-og-unge-delta>

Brodtkorb, E & Rugkåsa, M (2015) Kapittel 20 Utfordringer for sosialt arbeid i dag i Ellingsen, I.T, Levin, I, Berg, B, Kleppe, L.C (Red.), *Sosialt arbeid en grunnbok* (s. 299-308) Oslo: Universitetsforlaget AS.

Bronfenbrenner, U (1979) *The Ecology of Human Development*. USA: President and Fellows of Harvard College

Christiansen, Ø, Iversen, O & Kojan, B.H (2019) Kapittel 7 Beslutninger om plassering utenfor hjemmet i Christiansen, Ø & Kojan, B.H (Red), *Beslutninger i barnevernet* (s. 108-128). Oslo: Universitetsforlaget AS

Dalland, O. (2015) *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Drangslund K.A.K & Fuglseth, B.B, (2008) Et stedsperspektiv på asylmottak. *Plan*, 48(4) 42-43. Hentet fra https://www.idunn.no/plan/2008/04/et_stedsperspektiv_pa_asylmottak

Dukic, D, McDonald, B & Spaaij, R (2017) Being Able to Play: Experiences of Social Inclusion and Exclusion Within a Football Team of People Seeking Asylum. *Social Inclusion* 5(2) 101-110. Hentet fra <https://www.cogitatiopress.com/socialinclusion/article/view/892>

Fløten (2013) Kapittel 6 Fattigdom på norsk i Brodtkorb, E, Rugkåsa (Red), *Mellom mennesker og samfunn* (s. 167-196). Oslo: Gyldendal Akademisk

FN (26.04.2018) Fattigdom. Hentet fra <https://www.fn.no/Tema/Fattigdom/Fattigdom>

FO (2015) Yrkesetisk grunnlagsdokument. Hentet fra <https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>

Forum for barnekonvensjonen (2017) Supplerende rapport til Norges femte og sjette rapport til FNs komite for barnets rettigheter 2017. Hentet fra <http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2017/09/Supplerende-rapport-norsk-endelig.pdf>

Fritidserklæringen (2016) Fritidserklæringen. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/42fc032208724215886755da5d165f1e/folder_fritidserklaeringen.pdf

Garvik, M & Paulsen, V (2018) *Aktiviteter og en meningsfull fritid Evaluering av Redd Barnas frivillige arbeid med barn på asylmottak*. Hentet fra <https://samforsk.no/Sider/Publikasjoner/Aktiviteter-og-en-meningsfull-fritid--Evaluering-av-Redd-Barnas-frivillige-arbeid-med-barn-p%C3%A5-asylmottak.aspx>

Gulbrandsen, L.M (2006) *Oppvekst og psykologisk utvikling*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Hauge, Å.L, Denizou, K, Støa, E (2015) *Boforhold på norske asylmottak*. Hentet fra <https://www.sintefbok.no/book/index/1041>

Haugen, T, Ommundsen, Y, & Seiler, S. (2013). The relationship between physical activity and physical self-esteem in adolescents: The role of physical fitness indices. *Pediatric Exercise Science*, 25(1), s. 138-153. Hentet fra <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/23406702>

Hvinden, B 2005: Sosial kapital. Notat til Norges forskningsråd. Hentet fra <https://www.forskningsradet.no/om-forskningsradet/publikasjoner/2005/sosial-kapital/>

IFSW (2014) Global definition of social work. Hentet fra <https://www.ifsw.org/global-definition-of-social-work/>

Kane, A.A, Neverdal, S, Stenberg, O (2018) Barnets rett til en forsvarlig levestandard. *Fontene forskning* 1(11). Hentet fra <https://fonteneforskning.no/forskningsartikler/barnets-rett-til-en-forsvarlig-levestandard-6.19.589443.6e7e60e141>

Kivijärvi, A (2015) Fragility of leisure ties between ethnic minority and majority youth – an empirical case from Finland, *Leisure Studies*, 34(2), 150-165. Hentet fra https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02614367.2013.841745?casa_token=OdeIp7Pa-dccAAAAA%3AbGxOw3JxiJYw9NTakIvNKDrFjkVUPCMjRo-wmE95JUIKMW4gkQ-WYCunPdp36liwJbY8b7xy-MRz

Kjølsrød, L (2019) Fritid. Hentet fra <https://snl.no/fritid>

Kolstad, A & Thorrud, S (2010) Maktesløs i ventetida. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 7(2). 153-162. Hentet fra <https://www.idunn.no/tph/2010/02/art01>

Liden, H, Seeberg, M.L & Engebriksen, A (2011) *Medfølgende barn i asylmottak - livssituasjon, mestring, tiltak*. Hentet fra <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/forsknings-og-utviklingsrapporter/medfolgende-barn-i-asylmottak.-livssituasjon-mestring-tiltak-2011/>

Mata-Codesal, D, Peperkamp, E & Tiesler, N-C (2015) Migration, migrants and leisure: meaningful leisure? *Leisure Studies* 34(1). S. 1-4. Hentet fra <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02614367.2015.992620>

Menneskerettsloven (1989) Lov om styrkning av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV-1989-20-11-89). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8

NAV (2019) Livsoppholdssatser - NAV Innkreving. Hentet fra https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kontakt-nav/oversikt-over-satser/livsoppholdssatser-nav-innkreving_kap

Reavell, J. & Fazil, Q. (2017). The epidemiology of PTSD and depression in refugee minors who have resettled in developed countries. *Journal of Mental Health*, 26 (1): 74-83. Hentet fra <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09638237.2016.1222065?scroll=top&needAccess=true>

Redd Barna (2019) *Får alle barn og unge delta? En undersøkelse blant norske kommuner om hva de gjør for å sikre en inkluderende fritidsarena*. Hentet fra <https://www.reddbarna.no/nyheter/faar-alle-barn-og-unge-delta>

Reimers, A.K, Brzoska, P, Niessner, C, Schmidt, S.C.E, Worth, A & Woll, A (2019) Are there disparities in different domains of physical activity between school-aged migrant and

non-migrant children and adolescents? Insights from Germany. *Plos one* 14(3). Hentet fra <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6422267/>

Seeberg, M.L (2017) Alt er relativt: ytelser til barnefamilier i norske asylmottak, 1989–2017. *Tidsskrift for velferdsforskning* 04(20). Hentet fra https://www.idunn.no/tidsskrift_for_velferdsforskning/2017/04/alt_er_relativt_ytelser_til_barnefamilier_i_norske_asylmot

Silove, D, Steel, Z, Watters, C (2000) Policies of deterrence and the mental health of asylum seekers. *JAMA*. 2000; 284(5) 604–611. Hentet fra <https://jamanetwork.com/journals/jama/fullarticle/192952>

Skytte, M (2010) Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid. Oslo: Gyldendal Akademisk

Stenmark, H, Canti, C, Neuner, F, Elbert, T, & Holen, A (2013) Treating PTSD in refugees and asylum seekers within the general health care system. A randomized controlled multicenter study. *Behaviour Research and Therapy*, 51(10) 641-647 Hentet fra <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0005796713001186?via%3Dihub>

Straume, S, Bachmann, K, Skrove, G.K, Nærbøvik, S & Røvik, K (2018) *Inkludering av flyktninger i norske fotballklubber*. Hentet fra <https://himolde.brage.unit.no/himolde-xmlui/handle/11250/2568939>

Støren, I (2013) Bare søk - Praktisk veiledning i å skrive litteraturstudier. Oslo: Cappelen Damm AS.

Thorød, A.B (2012) Er det for dyrt? *Fontene forskning* 1(12) 19-31 Hentet fra <https://fonteneforskning.no/forskningsartikler/er-det-for-dyrt-6.19.264680.bedd232564>

Tjora, A (2019) Utenforskap. Hentet fra <https://snl.no/utenforskap>

UDI (u.da) Søk Hentet fra <https://www.udi.no/sok/?searchquery=asyls%C3%B8ker&filter=facts>

UDI (u.db) Ulike typer asylmottak. Hentet fra <https://www.udi.no/asylmottak/ulike-typer-asylmottak/>

UDI (u.dc) Kan du jobbe? Hentet fra <https://www.udi.no/har-sokt/beskyttelse-asyll/kan-du-jobbe/>

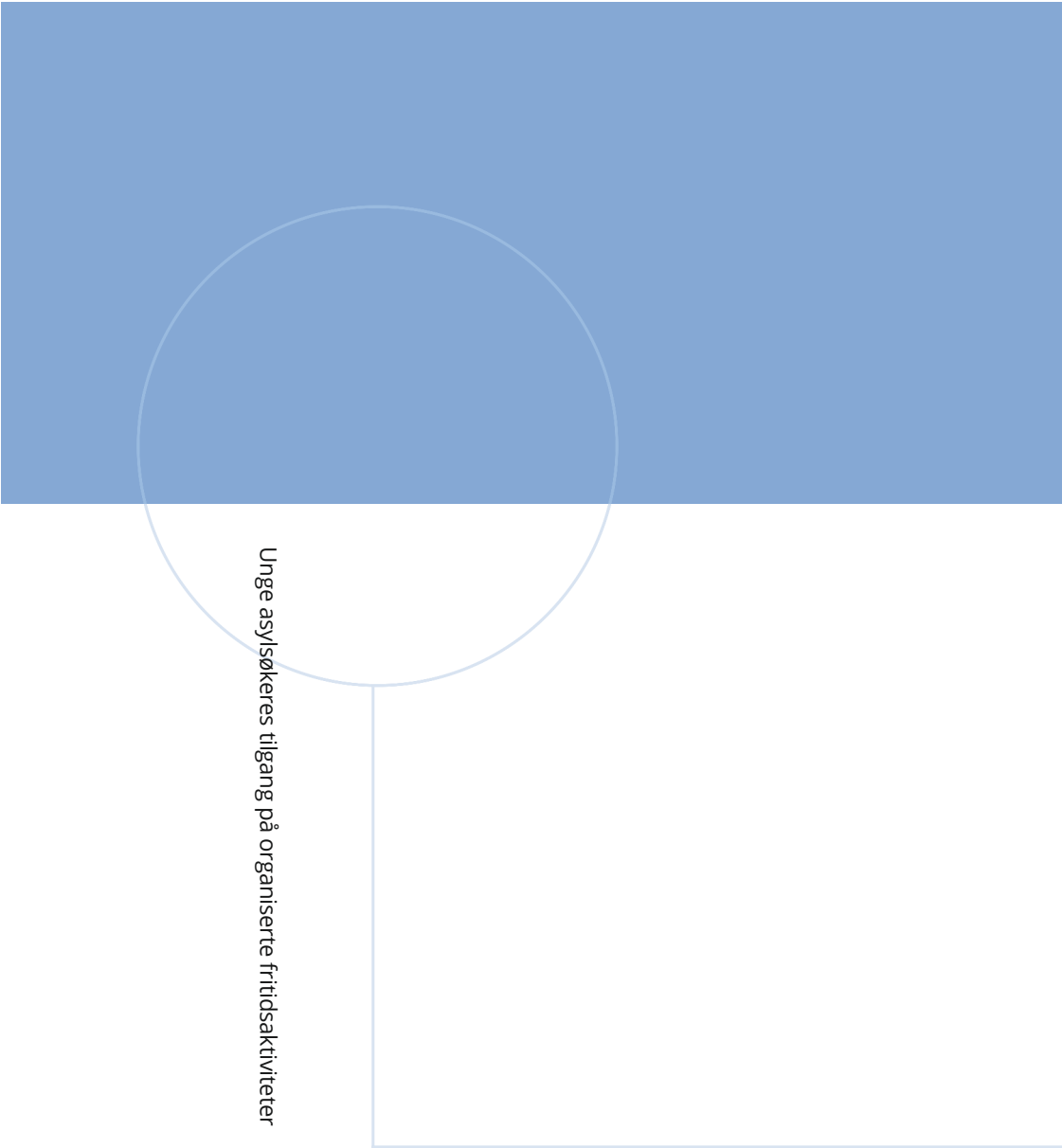
Udiregelverk (06.03.2020b) UDI 2008-035V1 Rutiner og satser for økonomiske ytelser til beboere i statlig mottak, regulerte satser 2020. Hentet fra [https://www.udiregelverk.no/rettskilder/udi-retningslinjer/udi-2008-035/udi-2008-035v1/#4.1.4.1 Personer i ordin%C3%A6re mottak](https://www.udiregelverk.no/rettskilder/udi-retningslinjer/udi-2008-035/udi-2008-035v1/#4.1.4.1_Personer_i_ordin%C3%A6re_mottak)

Udiregelverk (09.03.2020a) UDI 2008-031 Krav til innkvarteringstilbud i ordinære asylmottak. Hentet fra <https://www.udiregelverk.no/rettskilder/udi-retningslinjer/udi-2008-031/#1.1.Innledning>

Udiregelverk (2019a) UDI 2008-001 Krav til fritidsaktiviteter under opphold på asylmottak. Hentet fra <https://www.udiregelverk.no/rettskilder/udi-retningslinjer/udi-2008-001/>

Udiregelverk (10.12.2019b) 2019-12-10-JD Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i mottak. Statsbudsjettet 2020, kap. 490, post 71. Hentet fra <https://www.udiregelverk.no/rettskilder/departementenes-rundskriv-og-instrukser/2019-12-10-jd/>

Wallin, A. M., & Ahlstrom, G. I. (2005). Unaccompanied young adult refugees in Sweden, experiences of their life situation and well-being: A qualitative follow-up study. *Ethnicity and Health, 10*, 129–144. Hentet fra <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15804660>

Unge asylsøkeres tilgang på organiserte fritidsaktiviteter